

Poezja przeciw zapomnieniu. Ana Blandiana odebrała Międzynarodową Nagrodę Literacką im. Zbigniewa Herberta 2026

W Pałacu Rzeczypospolitej, siedzibie Biblioteki Narodowej, odbyła się uroczysta gala wręczenia Międzynarodowej Nagrody Literackiej im. Zbigniewa Herberta 2026. Laureatką tegorocznej edycji została Ana Blandiana - jedna z najważniejszych poetek Europy Środkowo-Wschodniej, wybitna rumuńska pisarka, intelektualistka i działaczka demokratyczna, której twórczość od dekad pozostaje symbolem niezależności ducha, odwagi moralnej i sprzeciwu wobec totalitaryzmu. Partnerem Strategicznym Nagrody jest ORLEN.

Tegoroczna gala miała szczególny wymiar. W świecie naznaczonym kryzysami, napięciami społecznymi i pytaniami o kondycję demokracji, twórczość Any Blandiany wybrzmiała jako przypomnienie, że literatura może być przestrzenią wolności, a poezja – formą odpowiedzialności za pamięć, prawdę i człowieka.

Międzynarodowa Nagroda Literacka im. Zbigniewa Herberta przyznawana jest od 2013 roku najwybitniejszym twórcom światowej literatury, których dzieło pozostaje bliskie wartościom obecnym w poezji autora „Pana Cogito”: przywiązaniu do wolności, etyki, godności człowieka i niezależności myślenia. To jedyna polska nagroda literacka tej rangi o światowym zasięgu, wyrastająca z przekonania, że literatura nie jest jedynie estetycznym doświadczeniem, lecz także formą dialogu z historią i współczesnością.

Ana Blandiana, właściwie Otilia Valeria Coman, urodziła się w 1942 roku w Timișoarze. Debiutowała jako poetka w czasach komunistycznej dyktatury, a jej twórczość bardzo szybko stała się głosem pokolenia poszukującego wolności i duchowej niezależności. Za działalność antyreżimową była trzykrotnie objęta zakazem publikacji przez władze komunistyczne. Po upadku dyktatury Nicolae Ceaușescu współtworzyła rumuńskie społeczeństwo obywatelskie, angażując się w działalność demokratyczną i odbudowę niezależnych instytucji kultury. Była współzałożycielką Porozumienia Obywatelskiego, odtworzyła rumuński PEN Club oraz stworzyła w Sighet jedno z najważniejszych europejskich miejsc pamięci poświęconych ofiarom komunizmu.

Jej poezja - oszczędna, intelektualna, a zarazem głęboko emocjonalna - od lat uznawana jest za jedno z najważniejszych świadectw doświadczenia Europy Wschodniej XX wieku. Krytycy literaccy wielokrotnie podkreślali, że Blandiana potrafi mówić o historii bez patosu, a o wolności bez retorycznych uproszczeń. W jej wierszach prywatne doświadczenie nieustannie spotyka się z losem zbiorowym, a poezja staje się formą etycznego świadectwa.

Podczas uroczystości **Ana Blandiana, Laureatka tegorocznej Nagrody**, powiedziała: *„Dzieli nas więcej niż jedno pokolenie; Zbigniew Herbert wspiął się na Golgotę walki z cenzurą przede mną i być może po dużo bardziej stromym zboczu, ale estetyczne mechanizmy oporu były takie same, podobnie jak formy represji, które nie zdołały nas złamać. Bo każde z nas zostało zobligowane do bycia, i zdołało być, nie tylko autorem swojej poezji, ale także autorem własnej wolności, którą musiało wymyślić, aby ta poezja mogła się urzeczywistnić. Wolność była naszym pierwotnym dziełem, poprzedzającym sztukę i trudniejszym do zrealizowania. Ewidentnie, nagroda poetycka otrzymana w Europie Wschodniej ma – przynajmniej dla mnie – o wiele większe znaczenie niż nagroda zachodnia, ponieważ sama poezja, boleśnie rozkwitająca w warunkach represji, jest bardziej znacząca. Tam, gdzie <<historia była przede wszystkim geografiją >>, poezja musiała stać się historią samą w sobie”.*

Słowa poetki stały się jednym z najmocniejszych momentów wieczoru. Wielokrotnie powracał w nich motyw wspólnoty doświadczeń narodów Europy Środkowo-Wschodniej, pamięci o przemocy systemów totalitarnych oraz odpowiedzialności artysty wobec historii.

W laudacji wygłoszonej w imieniu jury podczas gali, **Mercedes Monmany, hiszpańska krytyczka i historyczka literatury** podkreśliła: *„Kulturowa pozycja Any Blandiany jest porównywalna z miejscem Anny Achmatowej w Rosji czy Václava Havla w Czechach. Blandiana stanowi apogeum rumuńskiej tradycji poetyckiej, ucieleśniając absolutny szczyt rodowodu, który swoje najgłębsze spełnienie odnajduje właśnie w jej twórczości. To prawdziwa spadkobierczyni wielkiego liryzmu, płynącego od romantycznego ducha Mihai Eminescu ku awangardowej filozofii Luciana Blagi. Jej oddziaływanie ma jednak wymiar uniwersalny; w kontekście literatury światowej w sposób błyskotliwy rozwija metafizyczną poetykę Emily Dickinson i Rainera Marii Rilkego”*.

Nagrodę stanowi statuetka projektu *Szaroszyk Rycerski Architekci* z autografem Zbigniewa Herberta oraz czek w wysokości 50 000 dolarów ufundowany przez Partnera Strategicznego Nagrody - ORLEN, w imieniu którego wyróżnienie wręczyła Marlena Jezierska, Dyrektor Biura Sponsoringu Kultury i Nauki oraz członek Rady Fundacji im. Zbigniewa Herberta profesor Paweł Próchniak.

Wieczór w Pałacu Rzeczypospolitej miał nie tylko uroczysty, ale również głęboko symboliczny charakter. W historycznych wnętrzach Biblioteki Narodowej zabrzmiały wybrane utwory Zbigniewa Herberta i Any Blandiany, w interpretacji Mai Komorowskiej, Maszy Wągrockiej i Sławomiry Łozińskiej, tworząc poetycki dialog dwojga twórców, których połączyło doświadczenie życia w cieniu systemów opresji oraz przekonanie, że literatura powinna pozostać wierna fundamentalnym wartościom.

Artystycznym dopełnieniem Gali Nagrody Herberta był koncert poetycko-muzyczny w reżyserii Tomasza Cyza, który nadał wydarzeniu wymiar intymnej refleksji nad słowem i muzyką. Artyści zaprezentowali interpretacje wierszy Any Blandiany w wykonaniu Sławomiry Łozińskiej oraz Maszy Wągrodzkiej, które w subtelny sposób wydobywały emocjonalną i intelektualną głębię tekstów. Warstwę muzyczną zapewnił DUO Karolina Mikołajczyk & Iwo Jedynecki, które wykonało utwory m.in. M.H. Góreckiego, tworząc przejmujący dialog skrzypiec i akordeonu, podkreślający rytm oraz metaforyczność

poetyckiego przekazu. Wieczór w Pałacu Rzeczypospolitej miał nie tylko uroczysty, lecz także głęboko symboliczny charakter – wpisując się w ideę spotkania sztuk, w którym literatura i muzyka tworzą wspólną przestrzeń interpretacji i pamięci.

Tegoroczną Laureatkę wyłoniło międzynarodowe Jury w składzie:

- Krystyna Dąbrowska (Polska) – poetka, tłumaczka i eseistka
- Edward Hirsch (USA) – poeta i prezes *John Simon Guggenheim Memorial Foundation*
- Michael Krüger (Niemcy) – poeta, prozaik i wieloletni wydawca i redaktor *Carl Hanser Verlag*
- Mercedes Monmany (Hiszpania) – eseistka, krytyczka literacka, znawczyni literatury środkowoeuropejskiej;
- Aleš Šteger (Słowenia) – poeta, eseista i kurator literacki

Sekretarzem Jury jest poeta i teatrolog Igor Tokarzewski.

W gronie dotychczasowych laureatów Nagrody znajdują się m.in. W. S. Merwin, Charles Simic, Lars Gustafsson, Breyten Breytenbach, Durs Grünbein, Yusef Komunyakaa, Tomas Venclova, Yang Lian oraz Anne Carson. Wyróżnienie dla Any Blandiany potwierdza wyjątkową pozycję Nagrody Herberta jako jednego z najważniejszych europejskich wyróżnień literackich honorujących poetów, których twórczość łączy najwybitniejsze walory artystyczne z etycznym wymiarem słowa.

Z okazji przyznania Nagrody nakładem Wydawnictwa Pogranicze ukazał się nowy tom poezji Laureatki „Zapada we mnie cisza” w tłumaczeniu Joanny Kornaś-Warwas.

Bezpośrednią retransmisję wydarzenia można obejrzeć w mediach społecznościowych Fundacji im. Zbigniewa Herberta i Biblioteki Narodowej.

Partnerem Strategicznym Nagrody jest ORLEN. Współorganizatorem uroczystości wręczenia Nagrody jest Biblioteka Narodowa. Partnerami wydarzenia są Rumuński Instytut Kultury oraz Liebrecht & wood - inwestor i promotor kultury wysokiej w Centrum Praskim Koneser. Patronem medialnym wydarzenia jest Polskie Radio.

Więcej informacji o Międzynarodowej Nagrodzie Literackiej im. Zbigniewa Herberta:

- www.fundacjaherberta.com
- www.facebook.com/FundacjaHerberta

ORLEN – Partner Strategiczny Nagrody

ORLEN to multienergetyczny koncern, który dostarcza paliwa i energię dla milionów odbiorców w Europie Środkowej. Firma działa w całym łańcuchu energetycznym – od wydobycia ropy i gazu, przez ich przetwórstwo i sprzedaż, po wytwarzanie oraz dystrybucję energii. Produkty spółki trafiają do klientów w ponad 100 krajach na sześciu kontynentach.

Strategia ORLEN 2035 zakłada rozwój niskoemisyjnych w rozumieniu Taksonomii UE źródeł energii. Kluczowe projekty z tego obszaru obejmują m.in. zwiększenie krajowego wydobycia gazu, budowę czterech morskich farm wiatrowych na Bałtyku, rozwój wielkoskalowych magazynów energii oraz uruchomienie co najmniej dwóch małych elektrowni jądrowych. Do 2035 roku koncern planuje przeznaczyć na realizację celów strategicznych 350–380 mld zł. Więcej o strategii ORLEN do 2035 roku dowiesz się tutaj: [Strategia 2035](#).

Jako Mecenasa Sportu, Kultury i Nauki, ORLEN wspiera związki sportowe, kluby, sportowców, kluczowe instytucje i wydarzenia kulturalne oraz projekty naukowe. Firma angażuje się również w inicjatywy dla społeczności lokalnych, ze szczególnym uwzględnieniem projektów dla dzieci i młodzieży. Działania sponsoringowe ORLENU są realizowane w oparciu o przyjętą Strategię ORLEN 2035 i Strategię Zrównoważonego Rozwoju Grupy ORLEN 2025-2035.

Kontakt dla mediów:

Sylwia Olczak, PRIMUM PR, e-mail: s.olczak@primum.pl; tel. 608 072 086